

STORTINGET

Innst. 122 S

(2019–2020)

Innstilling til Stortinget
frå kontroll- og konstitusjonskomiteen

Dokument 12:12 (2015–2016), Dokument 12:22 (2015–2016) og
Dokument 12:31 (2015–2016)

Innstilling frå kontroll- og konstitusjonskomiteen om Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Trond Giske og Ingvild Kjerkol om endring i § 57 annet og tredje ledd (valgordningen), Grunnlovsforslag fra Snorre Serigstad Valen om endring i § 57 (endring av valgdistriktene i Norge) og Grunnlovsforslag fra Sveinung Rotevatn, Abid Q. Raja og Trine Skei Grande om endring i § 57 (valgordningen)

Til Stortinget

Samandrag

I Dokument 12 (2015–2016) er det fremsatt tre ulike forslag som gjelder inndeling av valgdistrikter i Grunnloven § 57.

Siden de fremsatte forslagene gjelder samme grunnlovsbestemmelse, og siden forslagene til en viss grad har samme motivasjon og begrunnelse, velger komiteen å behandle forslagene i samme innstilling. Det vises også til Stortingets forretningsorden § 31 fjerde ledd, hvor det heter at saker som hører sammen så langt som mulig skal tas opp i én og samme innstilling. Stortinget må likevel ta stilling til hvert enkelt grunnlovsforslag for seg.

Dokument 12:12 (2015–2016)

Dokument 12:12 (2015–2016), som er fremsatt av Martin Kolberg, Trond Giske og Ingvild Kjerkol, gjelder endring i § 57 annet og tredje ledd.

Forslagsstillerne viser til at Valglovutvalget ble oppnevnt av regjeringen ved kongelig resolusjon 3. oktober 1997 og fikk som mandat å utrede valgloven og valgord-

ningen. I sin utredning fra 2001 (NOU 2001:3) foreslo utvalget en rekke endringer i valgloven. Blant annet ble det foreslått at det skulle velges 169 representanter, og at 150 skulle velges direkte i tillegg til 19 utjevningsmandater. For utjevningsmandatene innebar dette en økning fra 8 til 19. De 19 utjevningsmandatene korresponderte med antallet fylker på det angjeldende tidspunkt.

Forslagsstillerne viser til at forslaget ble fulgt opp gjennom grunnlovsforslag og deretter vedtatt i 2003. Etter dette har Grunnloven § 57 tredje ledd slått fast at hvert valgdistrikt skal ha ett utjevningsmandat. Antallet valgdistrikt har korrespondert med antallet fylker.

De to fylkene Nord- og Sør-Trøndelag vedtok våren 2016 å slå seg sammen til ett fylke. Vedtaket ble bekreftet av Stortinget gjennom vedtak til lov om endring i lov om forandring av rikets inndelingsnavn (sammenslåing av Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag fylker), Lovvedtak 89 (2015–2016), jf. Innst. 361 L (2015–2016) og Prop. 130 LS (2015–2016). Forslagsstillerne mener at dette bør følges opp med en justering av § 57 slik at valgdistriktene fortsatt korresponderer med antallet fylker – dvs. fra 19 til 18.

Det foreslås videre at antallet utjevningsmandater fremdeles følger antallet valgdistrikt, slik at også dette antallet reduseres fra 19 til 18. For å beholde det samme antallet stortingsrepresentanter økes i stedet antallet distriktsrepresentanter fra 150 til 151.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Grunnloven § 57 annet og tredje ledd skal lyde:

Riket inndeles i 18 valgdistrikter.

151 av stortingsrepresentantene skal velges som distriktsrepresentanter og 18 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 18 valdistrikt.

151 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 18 som utjamningsrepresentantar.»

Dokument 12:22 (2015–2016)

Dokument 12:22 (2015–2016) er fremsatt av Snorre Serigstad Valen og gjelder endring av § 57 i Grunnloven om endring av valgdistriktene i Norge.

Forslagsstilleren viser til at det i Grunnloven er slått fast at det er 169 medlemmer av Stortinget og at disse fordeles i 19 valgdistrikter (dagens fylker) basert på areal og folketall, og med ett utjevningsmandat per fylke. Nord- og Sør-Trøndelag fylkeskommuner har vedtatt å slå seg sammen til ett fylke, og det kan bli flere fylkes-sammenslåinger framover. Forslagsstilleren mener at Stortinget bør følge opp med en justering av Grunnloven § 57 som gjør det mulig å ta hensyn til den nye fylkesstrukturen.

Forslagsstilleren fremmer flere alternative forslag, slik at Stortinget om ønskelig skal ha mulighet til å justere antall valgdistrikter fram mot stortingsvalget 2021.

Forslagsstiller fremmer følgende forslag:

«57 annet og tredje ledd skal lyde:

Alternativ 1:

Riket inndeles i 18 valgdistrikter.

151 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 18 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 18 valdistrikt.

151 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 18 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 2:

Riket inndeles i 17 valgdistrikter.

152 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 17 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 17 valdistrikt.

152 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 17 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 3:

Riket inndeles i 16 valgdistrikter.

153 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 16 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 16 valdistrikt.

153 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 16 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 4:

Riket inndeles i 15 valgdistrikter.

154 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 15 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 15 valdistrikt.

154 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 15 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 5:

Riket inndeles i 14 valgdistrikter.

155 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 14 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 14 valdistrikt.

155 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 14 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 6:

Riket inndeles i 13 valgdistrikter.

156 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 13 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 13 valdistrikt.

156 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 13 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 7:

Riket inndeles i 12 valgdistrikter.

157 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 12 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 12 valdistrikt.

157 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 12 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 8:

Riket inndeles i 11 valgdistrikter.

158 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 11 som utjevningsrepresentanter.

–

Riket blir inndelt i 11 valdistrikt.

158 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 11 som utjamningsrepresentantar.

Alternativ 9:

Riket inndeles i 10 valgdistrikter.

159 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentantar og 10 som utjevningrepresentantar.

–

Riket blir inndelt i 10 valddistrikt.

159 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 10 som utjamningsrepresentantar.»

Dokument 12:31 (2015–2016)

Dokument 12:31 (2015–2016) er fremsatt av Sveinung Rotevatn, Abid Q. Raja og Trine Skei Grande og gjelder endring i § 57 (valgordningen).

Forslagsstillerne viser til at Stortinget i forbindelse med behandlingen av Meld. St. 22 (2015–2016) Nye folkevalgte regioner – rolle, struktur og oppgaver, vedtok at dagens 19 fylkeskommuner skal erstattes av om lag 10 nye folkevalgte regioner, med ikrafttredelse fra 1. januar 2020.

Etter forslagsstillernes syn er det naturlig at antall valgdistrikt til Stortinget er identisk med antall regionale folkevalgte nivå. Dette vil etter forslagsstillernes syn gi en bedre dynamikk i samspillet mellom de regionale og det nasjonale folkevalgte organ.

I Grunnloven § 57 er det i andre ledd fastslått at riket skal inndeles i 19 valgdistrikt. Det kan også argumenteres med at tredje ledd (om antall utjevningsmandater) er basert på den forutsetning at det skal være 19 valgdistrikt.

Grunnloven § 57 inneholder følgende bestemmelser:

- Det antall stortingsrepresentanter som blir å velge, fastsettes til 169.
- Riket inndeles i 19 valgdistrikter.
- 150 av stortingsrepresentantane blir å velge som distriktsrepresentanter og de øvrige 19 som utjevningrepresentanter.
- Ethvert valgdistrikt skal ha 1 utjevningmandat.
- Det antall stortingsrepresentanter som blir å velge fra hvert valgdistrikt, bestemmes på grunnlag av en beregning av forholdet mellom hvert distrikts antall innbyggere samt areal, og hele rikets antall innbyggere samt dets areal, når hver innbygger gir 1 poeng og hver kvadratkilometer gir 1,8 poeng. Beregningen blir å foreta hvert åttende år.
- Nærmere bestemmelser om rikets inndeling i valgdistrikter og stortingsmandatenes fordeling på valgdistrikter fastsettes ved lov.

Forslagsstillerne viser til at det er lagt opp til at de nye regionene/regionale folkevalgte nivå skal være på plass fra 1. januar 2020 og dermed vil være gjeldende i forbindelse med lokalvalget 2023. Forslagsstillerne mener at det er naturlig at sammensetningen av Stortinget tilpasses den nye regionale inndeling fra stortingsvalget 2021 (eventuelt 2025).

I forbindelse med behandlingen av Dokument 12:18 (2011–2012) Grunnlovsforslag om endringer av Grunnloven § 57 i Stortinget 31. mars 2016 varslet Abid Q. Raja på vegne av Venstre at det var naturlig å se på bestemmelsene i § 57 femte ledd om forholdet mellom vektning av antall innbyggere og kvadratkilometer i valgdistrikterne i forbindelse med gjennomføringen av regionreformen. Gitt tilslutning til det overordnede prinsipp om at valgdistrikt til stortingsvalg er lik det regionale folkevalgte nivå, er det naturlig at denne bestemmelsen også tas opp til ny vurdering.

Forslagsstillerne mener at den enkleste framgangsmåten vil være at andre, tredje, fjerde og femte ledd i Grunnloven § 57 oppheves, og at disse bestemmelsene reguleres i valgloven § 11-4, men er åpne for at bare noen av leddene fjernes eller endres. Det kan f.eks. være fornuftig at det fortsatt er Grunnloven som regulerer forholdet mellom antallet distriktsrepresentanter og utjevningrepresentanter, jf. tredje ledd. Gitt at det blir ti nye regionale folkevalgte nivå, vil det i så fall etter forslagsstillernes syn være fornuftig med to utjevningrepresentanter fra hvert valgdistrikt og at det samlede antallet økes med én mot en tilsvarende reduksjon i antall distriktsrepresentanter.

Forslagsstillerne mener også at det kan argumenteres på et mer overordnet og prinsipielt nivå for at bestemmelsene om antall valgdistrikt, forholdet mellom antall distriktsrepresentanter og utjevningrepresentanter m.m. bør reguleres i valgloven og ikke i Grunnloven, uavhengig av regionreformen.

Forslagsstillerne fremmer på denne bakgrunn flere forslag som gjør at Stortinget står rimelig fritt til å tilpasse Grunnloven til de nye regionale folkevalgte nivåene når det gjelder sammensetningen av Stortinget etter at det nye folkevalgte regionale nivå er på plass.

Forslagsstillerne fremmer følgende forslag:

«Alternativ 1:

§ 57 andre til femte ledd oppheves.

§ 57 sjette ledd blir andre ledd.

Alternativ 2:

§ 57 andre til fjerde ledd skal lyde:

Riket inndeles i 10 valgdistrikter.

149 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 20 som utjevningrepresentanter.

Hvert valgdistrikt skal ha 2 utjevningmandater.

–

Riket blir inndelt i 10 valdistrikt.

149 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 20 som utjamningsrepresentantar.

Kvart valdistrikt skal ha 2 utjamningsmandat.

§ 57 femte ledd oppheves. Nåværende sjettemte ledd blir femte ledd.

Alternativ 3:

§ 57 andre til fjerde ledd skal lyde:

Riket inndeles i 10 valgdistrikter.

159 av stortingsrepresentantane skal velges som distriktsrepresentanter og 10 som utjevningrepresentanter.

Hvert valgdistrikt skal ha 1 utjevningmandat.

–

Riket blir inndelt i 10 valdistrikt.

159 av stortingsrepresentantane skal veljast som distriktsrepresentantar og 10 som utjamningsrepresentantar.

Kvart valdistrikt skal ha 1 utjamningsmandat.

§ 57 femte ledd oppheves. Nåværende sjettemte ledd blir femte ledd.»

Merknader frå komiteen

Komiteen, medlemene frå Arbeidarpartiet, leiaren Dag Terje Andersen, Eva Kristin Hansen og Magne Rommetveit, frå Høgre, Svein Harberg og Bente Stein Mathisen, frå Framstegspartiet, Hanne Dyveke Søttar, frå Senterpartiet, Nils T. Bjørke, frå Sosialistisk Venstreparti, Freddy André Øvstegård, og uavhengig representant Ulf Leirstein, viser til at den norske valordninga nyt høg legitimitet i befolkninga og fungerer godt.

Alle dei tre forslaga til endring av § 57 i Grunnlova handlar heilt eller delvis om talet på valdistrikt.

Komiteen viser til at hovudmotivasjonen bak oppdelinga av landet i valdistrikt er ynsket om å sikra representasjon frå heile landet og leggja til rette for nærleik mellom veljarane og representantane. Ved å dele inn landet i mange valdistrikt vert representasjonen frå ulike delar av landet sikra gjennom sjølve valordninga.

Storleiken på valdistrikta har mykje å seia for nærleiken mellom veljarane og representantane og styrker tilliten til heile det politiske systemet.

Komiteen vil peike på at inndeling i valdistrikt er eit prinsipielt viktig spørsmål som det er viktig å gjera ei grundig utgreiing av før det eventuelt vert vurdert å gjera endringar. Regjeringa oppnemnde 21. juni 2017 Vallovutvalet. Utvalet skal lage forslag til ny vallov og vur-

dere endringar i valordninga. Utgreiinga frå utvalet skal så sendast på ei brei høyring, før departementet sender forslag til endringar i vallova til Stortinget.

For å sikra at den norske valordninga òg i framtida har legitimitet hjå veljarane, er det i så sentrale saker som prinsipp i valordninga avgjerande å leggja til rette for ein open prosess.

Fleirtalet i komiteen, alle unnateke medlemene frå Arbeidarpartiet, vil vise til at Stortinget har avklart at dagens valdistrikt vil gjelda for stortingsvalet 2021. Medan me ventar på Vallovutvalet si innstilling, meinte departementet at det var best å gjennomføra stortingsvalet i 2021 med 19 valdistrikt. Stortinget slutta seg til departementet si vurdering, og forslag til endringar vart einstemmig vedteke 29. mai 2018. I sitt innlegg uttalte saksordføraren:

«Når denne saken nå ser ut til å bli enstemmig vedtatt, legger den til rette for at vi kan gjennomføre stortingsvalg, også neste gang, med utgangspunkt i de samme valgdistriktene, slik at en får tid på seg til å se hvordan en skal gjøre dette i framtiden, for det er jo ingen låsing av situasjonen i seg selv. Det er intensjon om å behandle dette grundig, med tanke på hvordan det skal være i framtiden».¹

Vallovutvalet er i gang med sitt arbeid. Utvalet si innstilling er forventa første halvår 2020. Ifølgje utvalet sitt mandat skal utvalet spesifikt vurdera talet på valdistrikt.

«Utvalget skal utrede hvordan ny fylkesstruktur påvirker valgordningen, herunder om dagens inndeling i valgdistrikter skal videreføres, eller om antall valgdistrikter skal reduseres i tråd med fylkesstrukturen.»

For å sikra ein god prosess, og i respekt for arbeidet i Vallovutvalet, tilrår fleirtalet at dei tre forslaga til endringar av § 57 i Grunnlova ikkje vert vedtekne.

Komiteens medlemmer fra Arbeidarpartiet viser til at Nord-Trøndelag og Sør-Trøndelag allerede i 2016 besluttet å slå seg sammen. Sammenslåingen skjedde basert på lokalt initiativ og uavhengig av regionreformen. Disse medlemmer mener derfor at det vil være naturlig at antall valgdistrikter korrigeres fra 19 til 18 og at antall utjevningmandater følger antall valgdistrikter. Videre at man for å beholde samme antall stortingsrepresentanter øker antall distriktsrepresentanter fra 150 til 151.

1. Saksordførar Svein Harberg, behandling i Stortinget 29. mai 2018 av Prop. 76 L *Endringar i vallova*, jf. Innst. 291 L (2017–2018).

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Dokument 12:12 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Trond Giske og Ingvild Kjerkol om endring i § 57 annet og tredje ledd (valgordningen) – bifalles.»

Forslag frå mindretal

Forslag frå Arbeidarpartiet:

Forslag 1

Dokument 12:12 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Trond Giske og Ingvild Kjerkol om endring i § 57 annet og tredje ledd (valgordningen) – bifalles.

Tilråding frå komiteen

Komiteen har elles ingen merknader, syner til dokumentet og rår Stortinget til å gjere slike

vedtak:

I

Dokument 12:12 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Martin Kolberg, Trond Giske og Ingvild Kjerkol om endring i § 57 annet og tredje ledd (valgordningen) – vert ikkje vedteke.

II

Dokument 12:22 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Snorre Serigstad Valen om endring i § 57 (endring av valgdistriktene i Norge) – vert ikkje vedteke.

III

Dokument 12:31 (2015–2016) – Grunnlovsforslag fra Sveinung Rotevatn, Abid Q. Raja og Trine Skei Grande om endring i § 57 (valgordningen) – vert ikkje vedteke.

Oslo, i kontroll- og konstitusjonskomiteen, den 17. desember 2019

Dag Terje Andersen

leiar

Nils T. Bjørke

ordførar

